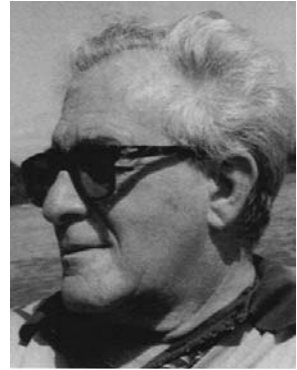

LAUDATIO

PAÁL JÁNOS
(1916–2010)

2010. március 23-án Frankfurt melletti otthonában elhunyt Dr. Paál János, a Magyar Pszichoanalitikus Egyesület tiszteletbeli tagja. Életét két motívum jellemzi: a magyar történelem szabta körülmények és a mindenkori önzetlen segítség-re való hajlam.

1916. július 24-én, Budapesten született, asszimilálódó, de vallását megtartani kívánó, hívő zsidó család egyetlen gyermekeként. Érettségi után a budapesti rabbi-szemináriumba iratkozott be, ahol Scheiber Sándor tanítványa volt. Idővel a tanár-tanítvány viszony szoros barátsággá alakult, és ez a barátság Scheiber haláláig fennmaradt. „Tőle tanultam meg a kételkedés művészetét, a szkepszist, amely az ógörög nyelvben a gondolkodást jelenti” – írja visszaemlékezésében Paál János, aki célját nem adta fel: orvos akart lenni, de a numerus clausus miatt csak többszöri próbálkozás után jutott be a Pázmány Péter Tudományegyetemre. 1942-ben szerzett diplomát, de zsidó származása miatt nem lehetett az orvosi kamara tagja, ezért nem tudott elhelyezkedni, és magánpraxist sem folytathatott. Fizetés nélküli gyakornoknak jelentkezett a Szabolcs utcai zsidó kórházban, ahol Lévy Lajos, a Magyar Pszichoanalitikus Egyesület alapító tagja volt az osztályvezető főorvos. Itt ismerkedett meg a pszichoanalízissel és néhány, akkor már analitikus képzésben lévő kollegával.

A német megszállást követően a zsidókórházat kiürítették, májusban pedig elkezdődött a tömeges deportálás. Paál János helyzetét reménytelennek látva öngyilkosságot követett el, de cselekményét időben felfedezték. A régi barát, és a már analitikus képzésben lévő Binét Ágnes

javaslatára, megszakítva korábbi analízisét, Hermann Imréhez fordult. Mint emlékiratában leírja, az első találkozásra 1944. október 15.-én került volna sor, de a nyilaskeresztes párt aznap vette át a hatalmat és nem lehetett közlekedni. A deportálástól korábbi barátja, Aczél György mentette meg: ápolóként bújtatta egy, a Vörös kereszt keretében működő szűk-ségházban.

A háború után olyan helyen kívánt elhelyezkedni, ahol tanulni is lehetett. Neurológus akart lenni, ezért felkereste Sántha Kálmánt, aki a debreceni egyetemi klinika nemzetközi hírvű professzora és a Tudományos Akadémia tagja volt. Mivel Sántha csak díjazás nélküli gyakornokként tudta volna felvenni, a Szt. István-kórházban patológusként helyezkedett el, de hamarosan a neurológiai osztályon folytathatta munkáját.

A Rajk-per idején meghurcolták. Jugoszláv állampolgárságú feleségét kémkedéssel megvádolva arra kényszerítették, hogy tegyen társaira, valamint önmagára terhelő vallomást, majd nyolc év börtönre ítélték. Paál Jánost kötelezték, hogy mondjon le állásáról és áthelyezték a balassagyarmati elmeosztályra, ahová az ötvenes években a gyanús vagy kegyvesztett orvosokat száműzték. A légkör nyomasztó volt, Paál János igyekezett kiszabadulni a gyakorlatilag internálást jelentő helyzetből. Amikor azonban hírül vette, hogy Sántha professzort az ellene indított perben megfosztották akadémiai tagságától, és szintén Balassagyarmatra helyezik át, már maradni kívánt, mert így Sántha professzor irányítása alatt tanulhatott és dolgozhatott. 1955-ben feleségét feltételesen szabadlábra helyezték, így ismét együtt élhettek. Mivel 1956-ban mindketten részt vettek a tüntetésekben, helyzetük tarthatatlanná vált: mindketten Ausztriába menekültek, majd Németországban telepedtek le. Paál János itt csatlakozott a Német Pszichoanalitikus Egyesülethez (DPV).

Magyar kapcsolatait mindvégig ápolta, és amikor csak módjában állott, segített az elszigeteltségben élő kollégáknak. (Kutter 1992) A múlt század hatvanas éveitől kezdve a legújabb szakirodalom – nálunk még tiltott, ezért hozzáférhetetlen – példányait rendszeresen elküldte a magyar analitikusoknak. A hetvenes években megszervezte, hogy az akkor még illegálisban működő magyar „study group” tagjait a frankfurti Sigmund Freud intézet vezetője, Alexander Mitscherlich meghívja egy-egy előadást megtartására, és ezzel elősegítette a magyar egyesület későbbi legalizációját és csatlakozását az IPA-hoz.¹ Közvetítésével, majd közreműködésével hoz-

¹ Paneth Gábor személyes közlése.

zárult Hermann Imre nyolcvanadik születésnapja alkalmából lebonyolított tudományos konferencia megszervezéséhez, elősegítette a Budapesten 1987-ben megrendezésre kerülő nemzetközi pszichoanalitikus konferenciát, amely a háború utáni időszak első, Magyarországon megtartott analitikus rendezvénye volt. 1988-ban részt vett és előadást tartott a miskolci Ferenczi-emlékülésen. Ugyancsak közreműködött Hermann Imre születésének századik évfordulója alkalmából megrendezett tudományos emlékülés megszervezésében, és több publikációjával segítette a magyarországi pszichoanalízis múltjának, valamint a diktatúra idején illegalitásban működő tevékenységének megismerését. (Paál 1975; 1977) Elsőként hozta Európába a Heinz Kohut nevéhez fűződő szelf-pszichológiát, mozgósította a külföldön élő magyar analitikusokat, többek között André Haynalt és Paul Ornsteint, és – folyamatosan súlyosbodó betegsége ellenére – hosszú éveken keresztül szervezte a németországi Dreieichben a kétévenként lebonyolított nemzetközi tudományos konferenciákat. Kilencvenedik születésnapján Németországban kiadták emlékiratát, amelyben magyarországi életének fontosabb történéseit írta le. Praxisát ugyan már korábban feladta, de egyre romló testi állapota ellenére mindvégig dolgozott: olvasott és írt, míg betegsége végül már csak az olvasást tette lehetővé. 94 évesen hunyt el.

(Lukács Dénes)

IRODALOM

- HARMATTA, J.–SZŐNYI, G. (1992): Hungary. In: Kutter (ed.), 1992, 173-187.
- KUTTER, P. (ed.): (1992): *Psychoanalysis International. A Guide to Psychoanalysis throughout the world*. Frommann-Holzboog, Stuttgart.
- PAÁL, J. (1975): Bericht von der Ferenczi-Gedenkfeier in Budapest am 1. Juni 1974. *Psyche*, 29, 1119-1125.
- PAÁL, J. (1977): Psychoanalyse in Ungarn. In.: Eicke, D. (1977, Ed.) *Die Psychologie des 20. Jahrhunderts, Bd. 2 Freud und die Folgen*. Kindler, Zürich-München, 1997, 103-116.
- PAÁL, G. (2006): *Von Kobolden gejagt. Vierzig ungarische Jahre 1916-1956*. Books on Demand, Norderstedt.